

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-14>

УДК 336.14:352(477)

БЮДЖЕТИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

BUDGETS OF TERRITORIAL COMMUNITIES UNDER THE CONDITIONS OF MARTYR STATE IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Легкоступ Ігор Іванович

кандидат економічних наук,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7839-874X>**Legkostup Igor**

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Стаття присвячена актуальним питанням фінансового стану та проблематики бюджетів територіальних громад в період воєнного стану в Україні. На основі існуючих визначень українських науковців уточнено дефініцію «бюджет територіальної громади». Зроблено аналіз динаміки доходів та видатків громад в Україні у порівнянні із динамікою показників державного бюджету. Також, проаналізовано структуру доходів громад за групами джерел, ефективність виконання місцевих бюджетів за період 2021 – 2024 років. Визначено та описано основні проблеми бюджетів територіальних громад, які виникли або поглибилися під час військового стану, спричиненого повномасштабним вторгненням в Україну у 2022 році. Запропоновано деякі шляхи вирішення існуючих фінансових проблем бюджетів територіальних громад задля підвищення їх фінансової спроможності та ефективності надання послуг.

Ключові слова: бюджети територіальних громад, місцеві бюджети, доходи громад, видатки громад, ефективність виконання бюджетів, військовий стан, місцеве самоврядування.

The purpose of this article is to clarify the theoretical definition of “territorial community budget”; based on an analysis of the dynamics of community revenues and expenditures, the structure of main revenues, and the effectiveness of local budget implementation, to identify the main problems that arose or deepened during the martial law caused by the full-scale invasion of Ukraine in 2022; to propose some ways to solve the existing financial problems of community budgets in order to improve their financial condition and the quality of local services. The relevance of the topic lies in the fact that territorial community budgets are an important component of the budgetary system and require greater attention from the scientific community during martial law. They provide logistical support, basic educational and socio-cultural services, on the quality of which the combat capability of the Ukrainian army and the functioning of the Ukrainian state as a whole depend. The research methods included: logical, historical, abstraction, generalization, analysis and synthesis, tabular and graphical methods, grouping and statistical methods. As a result of writing the article, the main problems of the functioning of local community budgets during martial law in Ukraine were identified: limited financial resources of communities, imbalance of power and authority between the central government and local self-government, reduced transparency in the distribution of budget funds and increased risks of corruption, and a significant difference in financial support between central and local budgets. The main ways to solve existing problems in the sphere of finances of territorial communities in Ukraine are proposed: providing compensation to communities from the government instead of the withdrawn personal income tax, balancing the powers of military administrations and local councils, continuing the decentralization reform, strengthening comprehensive state support for small and medium-sized businesses, attracting foreign aid, grants, charitable contributions, and international support. The practical value of the article lies in identifying and describing the main problems that hinder the effective functioning of community budgets and the provision of local services, as well as outlining the main ways to solve them in the context of martial law in Ukraine.

Keywords: territorial community budgets, local budgets, community revenues, community expenditures, budget execution efficiency, martial law, local self-government.

Постановка проблеми. Бюджети територіальних громад є основним фінансовим джерелом локальних суспільних послуг, гарантією стабільності та розвитку місцевого самоврядування. Під час війни їх роль відходить на другий план та їм приділяється набагато менше уваги, ніж фінансам центрального уряду, як у державній політиці, так і у інформаційному просторі. Проте, вважаємо, що бюджети територіальних громад потребують більшої уваги з боку наукової спільноти, оскільки вони забезпечують тилове постачання, базові освітні та соціально-культурні послуги, та від якості таких послуг залежить боєздатність української армії та життєдіяльність української держави загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику функціонування фінансів територіальних громад в умовах повномасштабного вторгнення вже досліджували низка українських учених та аналітиків. Катерина Березюк зробила аналітичний огляд наповнення та використання коштів бюджетів окупованих громад [1]. Уляна Ватаманюк-Зелінська та Вікторія Іванків дослідили проблематику формування доходів громад в умовах воєнного стану [2]. Андрій Даркович та Мирослава Савісько розглянули важливу проблему взаємовідносин центральної та місцевої влади в умовах війни та ризики рецентралізації в Україні [3]. Оксана Західна зосередилась на дослідженні проблематики функціонування бюджетів об'єднаних територіальних громад та міжбюджетних відносин в умовах воєнного стану [4]. Тарас Маршалок та Юлія Маркуц розглянули стан публічних фінансів у регіонах та зробили висновок про необхідність їх підтримки з боку держави [5]. Ярослав Пилипенко зробив аналіз формування та виконання місцевих бюджетів в умовах війни [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, вважаємо, що в попередніх дослідженнях з даної тематики бракувало комплексного огляду проблем у сфері фінансів місцевого самоврядування, які накопичились з початку повномасштабного вторгнення. Також, раніше не було досліджено динаміки бюджетних ресурсів територіальних громад в порівнянні із ресурсами центрального бюджету України.

Формулювання цілей статті. Цілями статті є: уточнити дефініцію «бюджет територіальної громади»; на основі аналізу динаміки доходів та видатків громад та ефективності виконання місцевих бюджетів визначити основні проблеми, які виникли або поглиби-

лися під час військового стану, спричиненого повномасштабним вторгненням в Україну у 2022 році; запропонувати деякі шляхи вирішення існуючих фінансових проблем бюджетів громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку розглянемо теоретичні визначення, які існують в науковій сфері стосовно економічного терміну «бюджет територіальної громади».

Згідно Бюджетного кодексу України, бюджет територіальної громади – це «план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються ... органами місцевого самоврядування протягом звітного періоду» [7].

Група авторів за участю О. С. Василевської-Смаглюк, Н. Г. Гури, І. В. Деруна, В. В. Шевчук розглядає бюджет об'єднаної територіальної громади (ОТГ) як «план формування та використання фінансових ресурсів села, селища, міста або об'єднаної територіальної громади для забезпечення виконання завдань та функцій місцевого самоврядування в межах відповідної територіальної громади» [8, с. 95]. Це визначення практично повторює дефініцію, яка дана у Бюджетному кодексі. На наш погляд, визначення бюджету ОТГ лише як плану фінансових ресурсів зводить це багатогранне поняття.

Д. В. Коробцова та Л. В. Міщенко вбачають у бюджеті ОТГ «бюджет місцевого самоврядування, що утворює фінансовий план, кошти якого становлять обсяг фінансових ресурсів, що є в розпорядженні місцевої влади, на потреби громади» [9, с. 161]. Це визначення більш об'ємне, воно розкриває термін «бюджет» як план та як конкретний обсяг фінансових ресурсів.

М. А. Крутько дав наступне визначення бюджету ОТГ, це – «баланс доходів і витрат фінансових ресурсів відповідної територіальної громади» [10, с. 58]. Дана дефініція наголошує на балансі між доходами та видатками бюджету територіальної громади.

О. Є. Нездойминого розглядає бюджет ОТГ насамперед як «форму організації руху коштів й найважливіший засіб розподілу та перерозподілу грошових коштів між виробничою і невиробничою сферами» [11, с. 444]. Дане визначення підкреслює таку якість бюджету ОТГ, як інструменту розподілу та перерозподілу коштів, що, на наш погляд, є важливим у науковому пізнанні.

Н. В. Проць та А. М. Руденко вбачають у бюджеті ОТГ «головний фінансовий документ,

який регламентує фінансово-господарську діяльність органів місцевого самоврядування, бюджетних установ та забезпечує розвиток громади» [12, с. 48]. Дане визначення дещо обмежує характеристики бюджету ОТГ, оскільки зупиняється лише на документальному їх боці та не враховує інші сторони цього явища.

У путівнику по муніципальних фінансах, виданому у Найробі у 2009 році, автори дають наступне визначення бюджету громади. Це - «фінансовий план місцевого уряду, що включає всі доходи й видатки, необхідні для функціонування місцевих публічних послуг, програм і діяльності органів влади на певній території» [13]. В даному випадку, на наш погляд, неповно висвітлюється сутність бюджету, оскільки автори концентруються в першу чергу на його плановості, ігноруючи інші характеристики.

Отже, підсумовуючи усі зібрані нами дефініції, уточнимо визначення економічного терміну «бюджет територіальної громади». На наш погляд, це – фонд фінансових ресурсів місцевого самоврядування, який щорічно затверджується місцевою радою у вигляді плану-балансу доходів і видатків, та призначений для забезпечення адміністративних, господарських та соціально-культурних потреб мешканців громади. У цьому визначенні, вважаємо, більш повно та комплексно висвітлена економічна сутність «бюджету територіальної громади». Наголосимо на сутнісних ознаках, які нами виділені:

- 1) бюджет громади - це не лише план, а і фонд фінансових ресурсів;
- 2) цей фонд затверджується місцевою радою;
- 3) формування фонду має плановий характер;
- 4) план бюджету складений у формі балансу доходів та видатків;
- 5) фонд має цільове призначення для забезпечення місцевих господарських, адміністративних та соціально-економічних потреб.

У лютому 2022 року проти України було здійснено агресію, почалася повномасштабна російсько-українська війна. Фінансова система України зазнала у зв'язку із цим суттєвої трансформації. Різко зросли потреби на оборону країни, разом із ними зріс обсяг публічних фінансів (65,8 % у 2022 році порівняно з 36,7 % у 2021 році) [14]. Так, якщо до війни у 2021 році видатки зведеного бюджету України складали 33,8 % від валового внутрішнього продукту України, то у 2023 році цей показник зріс удвічі – до 67,9 % [15]. Частка

видатків на оборону та безпеку зросла у зведеному бюджеті України з 16,5 % у 2021 році до 61 % у 2024 році, а у абсолютній сумі – у 10 разів [16].

Так як основні податки, які надходять до бюджетів громад, залежать від кількості працюючих, їх доходу (податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), єдиний податок), а також їхнього майна (податок на нерухоме майно, плата за землю), військові дії в першу чергу вплинули на зменшення доходів громад. Громади, які повністю опинилися під окупацією, – разом із землею та майном втратили свої доходи, а ті громади, які опинилися близько до лінії бойового зіткнення, – втратили доходи внаслідок релокації бізнесу та міграції населення. За підсумками першого півріччя 2025 року в тимчасово окупованих громадах трансферти від центрального уряду становлять 84,3 % усіх доходів, оскільки в таких громадах суттєво зменшилися податкові доходи – до 11 % [1].

Отже, в умовах війни разом із населенням та бізнесом із громад на Сході країни перемістилися до громад на Заході України і генеровані ними фінансові ресурси. Населення громад на Заході збільшилось через приток релокантів, які почали працювати та платити податки до місцевих громад.

Суттєвою втратою фінансових ресурсів для громад стало рішення Уряду про вилучення з їх бюджетів податку на доходи фізичних осіб з військовослужбовців з 1 жовтня 2023 року, та спрямування його до державного бюджету. Внаслідок цього, із бюджетів громад було вилучено біля 115 млрд. грн. за 2023-2024 роки, що позбавило громади необхідних ресурсів для власного розвитку [17]. Обмеження доходних джерел тягне обмеженість видаткових частин бюджетів громад та надання якісних місцевих послуг.

Розглянемо структуру доходних джерел територіальних громад за 2021 – 2024 роки. Дані розмістимо у таблицю 1.

Аналіз показників у таблиці 1 свідчить про значну зміну і у структурі джерел доходів територіальних громад в Україні з початком війни 2022 року. Особливо змінилося співвідношення між податковими надходженнями та грантами від органів державного управління. Так, у 2021 році частка податкових надходжень була 59,7 %, а у 2022 році цей показник збільшився до 70,9 %, тобто зріс на 11,2 %. У 2023 та 2024 роках частка податків дещо зменшилась до 66,6 % та 64,9 % відповідно.

Якщо трансферти від органів державного управління у 2021 році були 34,9 %, тобто

Таблиця 1

Структура доходних джерел бюджетів територіальних громад за 2021 – 2024 роки, %

Показник	2021	2022	2023	2024
1	2	3	4	5
Податкові надходження	59,7	70,9	66,6	64,9
Неподаткові надходження	4,7	4,0	5,6	6,4
Трансферти від органів державного управління	34,9	24,6	27,2	27,7
Інші	0,7	0,5	0,6	1,0
Разом	100	100	100	100

Джерело: сформовано на основі [18]

складали більше третини доходів бюджетів громад, то у 2022 році цей показник зменшився до 24,6 % або одразу на 10,3 %. У наступні 2023 та 2024 роки частка трансфертів ненабагато зросла: у 2023 вона склала 27,2 % або на 2,6 % більше, ніж у 2022 році, а у 2024 році склала 27,7 % або на 3,1 % більше, ніж у 2022 році. Проте навіть це зростання не досягло довоєнного рівня трансфертів – майже 35 % у 2021 році. Отже, місцеві бюджети з початком війни втратили не лише податковий потенціал у зв'язку із зменшенням населення та бізнесу та вилученням ПДФО з військових, але і значну підтримку із державного бюджету.

Іншою проблемою є зміна структури видатків у громадах під час воєнного стану. Громади повинні більше допомагати військовим частинам у закупівлі автомобілів, військового спорядження та обладнання, пального для потреб оборони. Це потребує додаткових витрат та економії коштів за рахунок інших статей бюджету – соціальних, освітніх, господарських потреб. Бюджети громад опинилися у скрутній ситуації через брак доходів та додаткові потреби у оборонних втратах та видатках на відновлення зруйнованої інфраструктури.

Розглянемо ефективність виконання місцевих бюджетів за доходами та видатками за

період 2021 – 2024 років, щоб оцінити вплив війни на цей показник. Дані розмістимо у таблицю 2.

Як ми можемо побачити з аналізу динаміки виконання річних планів по доходах та видаткам, ефективність виконання планів з 2022 року значно погіршилась, що було пов'язано із початком повномасштабної війни. Так, процент виконання плану за доходами у 2022 році знизився на 6,9 % до 93,7% порівняно з 2021 роком, а процент виконання плану за видатками у цей рік упав на 14,1 % до 77,7 %. У 2023 та 2024 роках цей показник покращився, і у 2024 році за доходами план був виконаний на 100,7 %, проте за видатками він виконався лише на 88 %, що менше від довоєнного показника. Отже, річний план по видатках місцевих бюджетів хронічно недовиконується з 2022 року по причині обмеженості фінансових коштів.

У період військового стану дещо спрощено процедуру внесення змін до бюджетів територіальних громад. Виконавчим комітетам місцевих рад після початку війни надано право вносити зміни та коригувати бюджети без повного контролю рад громад. Це знижує прозорість розподілу бюджетних коштів та підвищує ризики корупційних діянь, оскільки контроль рад за розподілом коштів послабле-

Таблиця 2

Аналіз виконання місцевих бюджетів України за 2021 – 2024 роки (у відсотках до уточненого річного плану)

Показник	2021	2022	2023	2024
1	2	3	4	5
За доходами	100,6	93,7	97,6	100,7
Відхилення за доходами від попереднього року		-6,9	3,9	3,1
За видатками	91,8	77,7	85,6	88,0
Відхилення за видатками від попереднього року		-14,1	7,9	2,4

Джерело: розраховано автором на основі [18]

ний. Ризики корупції, також, підвищує спрощений порядок закупівель у період військового стану.

Військовий стан в Україні порушив баланс сил та повноважень між центральним урядом та місцевим самоврядуванням. Введення інституту військових адміністрацій з додатковими повноваженнями та призначеними Президентом України керівниками призвело до обмеження повноважень обраних громадою лідерів, дублювання функцій адміністрацій та рад, напруженості у їх стосунках. Корупційні схеми воєнного часу на кшталт нецільового використання коштів, розтрат або присвоєння допомоги, завищення цін при закупівлях, призводять до втрати довіри громад до місцевого менеджменту та зниження ефективності використання і так обмежених коштів [3].

Порівняємо динаміку доходів та видатків державного та місцевих бюджетів України за 2021 – 2024 рр. (рис. 1).

На графіку можна побачити, що з 2021 по 2024 роки видатки державного бюджету зросли у 3,3 рази (на 234 %), а видатки місцевих бюджетів – усього на 15,9 %. З урахуванням офіційної інфляції у 43,7 % купівельна спроможність ресурсів, витрачених для місцевих громад, зменшилась на 27,8 % від довоєнного рівня. Графік показує, що ресурси державного бюджету щорічно зростають набагато вищими

темпами, ніж кошти місцевих бюджетів, а з урахуванням інфляції реальні доходи територіальних громад за три роки зменшились та склали 73,3 % від показника 2021 року.

Така різниця у фінансуванні між центральним та місцевими бюджетами стримує розвиток громад, погіршуючи якість базових місцевих послуг – початкової та середньої освіти, послуг комунального господарства, соціального захисту, місцевої інфраструктури.

Висновки. Отже, основними проблемами бюджетів територіальних громад в умовах воєнного стану в Україні є:

1) втрата значної частки власних доходів внаслідок:

- окупації громад;
- міграції населення та релокації бізнесу з цих громад;

– вилучення до державного бюджету ПДФО з військових (біля 115 млрд. грн. за 2023-2024 роки).

2) зменшення доходів через скорочення трансфертів з державного бюджету. У 2022 році частка трансфертів була на 10,3 % меншою за аналогічний показник 2021 року. Через втрату доходів річний план по видатках місцевих бюджетів хронічно недовиконується з 2022 року, що значно погіршує якість місцевих послуг або веде до їх скорочення.

3) спрощення процедур внесення змін до бюджетів територіальних громад та публіч-

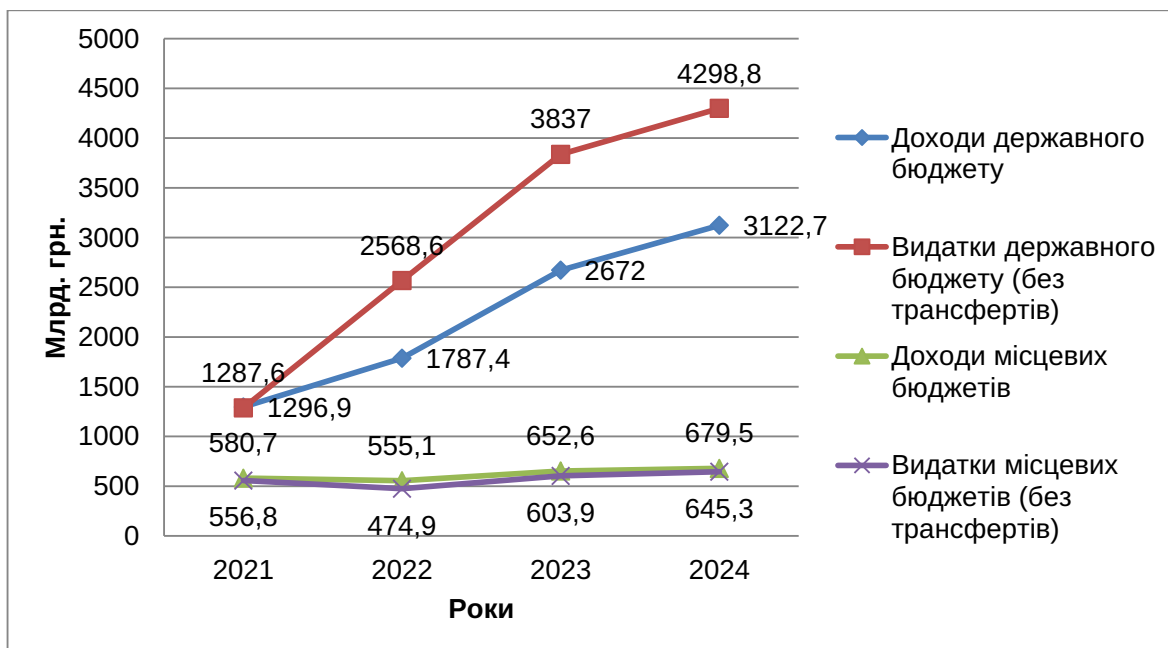

Рис. 1. Динаміка доходів та видатків державного та місцевих бюджетів України за 2021 – 2024 рр.

Джерело: розраховано автором на основі [18]

них закупівель знижує прозорість розподілу бюджетних коштів та підвищує ризики корупційних діянь.

4) порушення балансу сил та повноважень між центральним урядом та місцевим самоврядуванням внаслідок введення інституту військових адміністрацій призвело до дублювання функцій громад адміністраціями, напруженості у їх стосунках, зниження ефективності використання бюджетних коштів.

5) значна різниця у фінансовому забезпеченні між центральним та місцевими бюджетами стримує розвиток громад, погіршує якість базових місцевих послуг – початкової та середньої освіти, послуг комунального господарства, соціального захисту, місцевої інфраструктури.

Основними шляхами вирішення існуючих проблем, на наш погляд, є наступні:

- надання компенсації громадам від уряду замість вилученого ПДФО. Це може бути збільшення частки ПДФО, яка надходить до бюджетів громад, з 64 до 70-75 відсотків;
- привести до балансу повноваження військових адміністрацій та місцевих рад, при виникненні спірних питань віддавати пріоритет рішенням місцевого самоврядування;
- продовжувати реформу бюджетної системи в напрямку поглиблення децентралі-

зації, поступово збільшуючи фіскальні та інші повноваження місцевого самоврядування;

– посилювати всебічну державну підтримку малого та середнього підприємництва, у т.ч. шляхом державних програм кредитування та субсидіювання, зменшення адміністративного та податкового тиску на нього;

– надання чітких гарантій бронювання для працівників, які працюють у бізнесі, оскільки через відсутність таких громади втрачають робочі місця та прибуткові підприємства – платників податків;

– залучення громадами інвестицій та створення найкращих умов новому бізнесу. Сприяння релокації підприємств, конкуренція за розміщення бізнесів, розвиток комунального підприємництва, ефективне використання місцевих ресурсів допоможуть компенсувати скорочення податкових надходжень через окупацію чи бойові дії;

– залучення зовнішньої допомоги, грантів, благодійних внесків, міжнародної підтримки для покриття місцевого бюджетного дефіциту.

Подальші дослідження варто зосередити на конкретизації шляхів вирішення існуючих проблем наповнення бюджетів громад та напрямках реформування бюджетних відносин між громадами та центральним урядом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Березюк Катерина. Бюджети окупованих громад: куди йдуть кошти і хто контролює видатки? *Чесно*. 2025. 3 листопада. URL: <https://www.chesno.org/post/6629/> (дата звернення 15.12.2025).
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Іванків В.О. Формування дохідної частини місцевих бюджетів України в умовах воєнного стану. *Інноваційна економіка*. 2023. № 2. С. 87-94. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.2.11> (дата звернення 15.12.2025).
3. Даркович Андрій, Сависко Мирослава. Де)централізація? Визови місцевого самоврядування в умовах військового положення в Україні. *Ponars Eurasia*. 2024. 31 липня. URL: <https://www.ponarseurasia.org/decentralization-challenges-to-local-level-governance-under-martial-law-in-ukraine/> (дата звернення 15.12.2025).
4. Західна О.Р., Закорко К.К. Функціонування об'єднаних територіальних громад в умовах воєнного стану. *Таврійський науковий вісник. Серія «Економіка»*. 2022. Випуск 14. с. 78-84. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/311/290> (дата звернення 15.12.2025).
5. Маршалок Тарас, Маркуц Юлія. Місцеві бюджети: який стан справ у регіонах? *Вокс Україна*. 2022. 3 червня. URL: <https://voxukraine.org/mistsevi-byudzhety-yakij-stan-sprav-u-regionah> (дата звернення 15.12.2025).
6. Пилипенко, Я. (2023). Формування та виконання місцевих бюджетів в умовах війни. *Економіка та суспільство*, (54). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-46> (дата звернення 15.12.2025).
7. Бюджетний кодекс України. Закон України від 8.07.2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 25.12.2025 р.)
8. Василевська-Смаглюк О., Гура Н., Дерун І., Шевчук В. Концептуальні засади обліку та контролю бюджетів територіальних громад у воєнний час та в повоєнний період. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2023. № 1. С. 91-104.
9. Коробцова Д.В., Міщенко Л.В. Фінансово-правові засади формування спроможних бюджетів територіальних громад. *Право і Безпека*. 2021. № 3. С. 159-165.
10. Крутько М.А. Місцевий бюджет як елемент бюджетної та фінансової системи України: правові аспекти. *Приватне та публічне право*. 2022. № 1. С. 56-60.

11. Нездойминога О. Є. Особливості формування бюджету територіальної громади. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 443-449.
12. Проць Н., Руденко А. Формування та використання коштів бюджетів територіальних громад. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. № 2. С. 46-55.
13. Guide to municipal finance. Unohabitat. Nairobi, 2009. URL: https://www.local2030.org/library/65/Guide-to-Municipal-Finance.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 25.12.2025 р.)
14. Нікіфоров П., Легкоступ І. Публічні фінанси в сучасній Україні: теоретичний та практичний аспект. *Економічний аналіз*. 2023. Том 33. № 3. С. 287-295. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.287> (дата звернення 25.12.2025 р.).
15. Нікіфоров, П., & Легкоступ, І. (2024). Вплив російсько-української війни на публічні фінанси в Україні: стан та наслідки. *Економіка та суспільство*, (69). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-86> (дата звернення 25.12.2025 р.).
16. Легкоступ І.І. Вплив російсько-української війни періоду повномасштабного вторгнення на фінансову систему України. Фінансові інструменти сталого економічного розвитку: антропоцентричні виміри: монографія / за заг. ред. П.О. Нікіфорова. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2025. С. 105-139. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/12613> (дата звернення 15.12.2025).
17. Використання «військового» та «силового» ПДФО. *Асоціація міст України*. 2024. 28 серпня. URL: <https://www.auc.org.ua/novyna/vykorystannya-viyskovogo-ta-sylovogo-pdf> (дата звернення 15.12.2025).
18. Державний веб-портал бюджету для громадян. *Open budget*. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення 15.12.2025).

REFERENCES:

1. Bereziuk Kateryna (2025) Biudzhety okupovanykh hromad: kudy ydut koshty i khto kontroliuie vydatky? [Budgets of occupied communities: where do the funds go and who controls the expenditures?]. *Chesno – Honestly*. Available at: <https://www.chesno.org/post/6629/> (accessed December 15, 2025).
2. Vatamaniuk-Zelinska U.Z., Ivankiv V.O. (2023) Formuvannia dokhidnoi chastyny mistsevykh biudzhetyv Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Formation of the revenue part of local budgets of Ukraine under martial law]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative economy*, vol. 2, pp. 87-94. Available at: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.2.11> (accessed December 15, 2025).
3. Darkovych A., Savisko M. (2024). (De)tsentralizatsiia? Vykyky mistsevomu vriaduvanni v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [(De)centralization? Challenges to local governance under martial law in Ukraine]. *Ponars Eurasia – Ponars Eurasia*. Available at: <https://www.ponarseurasia.org/decentralization-challenges-to-local-level-governance-under-martial-law-in-ukraine/> (accessed December 15, 2025).
4. Zakhidna O.R., Zakorko K.K. (2022) Funktsionuvannia obiednanykh terytorialnykh hromad v umovakh voiennoho stanu [Functioning of united territorial communities under martial law]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriia «Ekononika» – Tavria Scientific Bulletin. Series "Economy"*, vol. 14. pp. 78-84. Available at: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/311/290> (accessed December 15, 2025).
5. Marshalok Taras, Markuts Yuliia (2022) Mistsevi biudzhety: yakyi stan sprav u rehionakh? [Local budgets: what is the state of affairs in the regions?]. *Voks Ukraina –Vox Ukraine*. Available at: <https://voxukraine.org/mistsevi-byudzhety-yakij-stan-sprav-u-regionah> (accessed December 15, 2025).
6. Pylypenko, Ya. (2023) Formuvannia ta vykonannia mistsevykh biudzhetyv v umovakh viiny [Formation and implementation of local budgets in wartime]. *Ekononika ta suspilstvo – Economy and society*. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-46> (accessed December 15, 2025).
7. Biudzhetni kodeksi Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 8.07.2010 roku [Budget Code of Ukraine. Law of Ukraine dated 8.07.2010]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (accessed December 25, 2025).
8. Vasylevska-Smahliuk O., Hura N., Derun I., Shevchuk V. (2023) Kontseptualni zasady obliku ta kontroliu biudzhetyv terytorialnykh hromad u voiennyi chas ta v povoiennyi period [Conceptual principles of accounting and control of budgets of territorial communities in wartime and in the post-war period]. *Finansovo-kredytna dialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activities: problems of theory and practice*, vol. 1, pp. 91-104.
9. Korobtsova D.V., Mishchenko L.V. (2021) Finansovo-pravovi zasady formuvannia spromozhnykh biudzhetyv terytorialnykh hromad [Financial and legal principles of forming capable budgets of territorial communities]. *Law and Security*, vol. 3, pp. 159-165.
10. Krutko M.A. (2022) Mistsevi biudzhety yak element biudzhetnoi ta finansovoi systemy Ukrainy: pravovi aspekty [Local budget as an element of the budgetary and financial system of Ukraine: legal aspects]. *Pryvatne ta publichne pravo – Private and public law*, vol. 1, pp. 56-60.

11. Nezdoimynoha O. Ye. (2017) Osoblyvosti formuvannia biudzhetu terytorialnoi hromady [Peculiarities of forming the budget of a territorial community]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and Society*, vol. 11, pp. 443-449.
12. Prots N., Rudenko A. (2022) Formuvannia ta vykorystannia koshtiv biudzhativ terytorialnykh hromad [Formation and use of funds of budgets of territorial communities]. *Ekonomichnyi chasopys Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Economic Journal of the Lesya Ukrainka Volyn National University*. vol 2, pp. 46-55.
13. Unohabitat. (2009) Guide to municipal finance. *Nairobi*. Available at: https://www.local2030.org/library/65/Guide-to-Municipal-Finance.pdf?utm_source=chatgpt.com (accessed December 25, 2025).
14. Nikiforov P., Lehkostup I. (2023) Publichni finansy v suchasni Ukraini: teoretychnyi ta praktychnyi aspekt [Public finance in modern Ukraine: theoretical and practical aspects]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*, vol. 33, pp. 287-295. Available at: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.287> (accessed December 25, 2025).
15. Nikiforov, P., & Lehkostup, I. (2024) Vplyv rosiisko-ukrainskoi viiny na publichni finansy v Ukraini: stan ta naslidky [The impact of the russian-ukrainian war on public finances in Ukraine: status and implications]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 69, Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-86> (accessed December 25, 2025).
16. Lehkostup I.I. (2025) Vplyv rosiisko-ukrainskoi viiny periodu povnomasshtabnoho vtorhnennia na finansovu systemu Ukrainy [The impact of the Russian-Ukrainian war of the period of full-scale invasion on the financial system of Ukraine]. In: P.O. Nikiforov (Eds.). *Finansovi instrumenty staloho ekonomichnoho rozvytku: antropotsentrychni vymiry: monohrafiia* [Financial instruments of sustainable economic development: anthropocentric dimensions: monograph]. Chernivtsi: Chernivtsi. National University named after Yu. Fedkovych, pp. 105-139. Available at: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/12613> (accessed December 15, 2025).
17. Asotsiatsiia mist Ukrainy (2024). Vykorystannia «viiskovoho» ta «sylovoho» PDFO [Use of "military" and "security" personal income tax]. *Association of Ukrainian Cities*. Available at: <https://www.auc.org.ua/novyna/vykorstannya-viyskovogo-ta-sylovogo-pdf> (accessed December 15, 2025).
18. Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian [State budget web portal for citizens]. *Open budget*. Available at: <https://openbudget.gov.ua/> (accessed December 15, 2025).

Дата надходження статті: 09.12.2025

Дата прийняття статті: 19.12.2025

Дата публікації статті: 29.12.2025